

STRUBELL, Miquel; BOIX-FUSTER, Emili (ed.). *Democratic policies for language revitalisation: The case of Catalan*. Basingstoke, Hamps.: Palgrave Macmillan, 2011. 272 p.

Aquest llibre constitueix una síntesi explicativa de les polítiques lingüístiques desplegades als països de parla catalana des de la darrera restauració de la monarquia a Espanya. És una obra col·lectiva que recull les aportacions dels principals especialistes del camp: Miquel Àngel Pradilla, Jaume Vernet, Eva Pons, Isidor Marí, Xavier Vila, Brauli Montoya, Joan Melià, Josep Gifreu, Albert Branchadell i Elena Heidepriem. És un treball d'orientació fonamentalment informativa adreçat a les diverses audiències d'àmbit internacional que poden tenir un interès a conèixer un estat de la qüestió en aquest àmbit. Com a tal, és un treball molt ben realitzat que pot ser útil a un perfil molt divers de lectors: sociolingüistes, planificadors lingüístics, responsables de polítiques culturals, periodistes, informadors, professors i estudiants universitaris de catalanística, estudis iberoamericans, etc. De fet, també pot ser útil a una audiència catalana com a material de consulta que presenta, de manera endreçada i equilibrada, les polítiques públiques de foment de la llengua a tots els territoris catalanoparlants, encara que la informació que conté estigui disponible (i ampliada) en català en multitud de fonts citades en el mateix llibre. Amb tot, sempre caldrà complementar-lo, com els mateixos autors ja reconeixen, amb les darreres valoracions de l'impacte de la sentència de 2010 del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut, que aparegué paral·lelament al tancament editorial del volum i no s'inclou, per tant, en l'anàlisi de les diverses trajectòries que el llibre examina.

El llibre s'inicia amb un capítol que fa una funció introductòria per a aquelles persones que no tenen un coneixement mínim sobre el català i la seva història. El capítol següent exposa una visió global dels diversos marcs legals que afecten els usos lingüístics en els territoris de parla catalana. De fet, un dels aspectes més remarcables d'aquest llibre és l'esforç per incloure de manera adequada i sistemàtica tots els territoris afectats: el Principat de Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears, la Franja de Ponent, Andorra, la Catalunya del Nord, l'Alguer i el Carxe. Encara que aquesta opció comparativa es pot trobar en altres textos, en aquest cas la coherència i l'amplitud en el tractament dels temes ajuda realment a crear-se una perspectiva global molt necessària. La resta dels capítols es focalitzen cadascun en els diversos aspectes de les polítiques lingüístiques: els usos entre les administracions i els ciutadans, les polítiques educatives, l'ús social interpersonal, els mitjans de comunicació i el món socioeconòmic. Clou el llibre un capítol on se sintetitza, a manera de ressenya, una tria de publicacions i recerques recents sobre polítiques lingüístiques a casa nostra.

Els editors del volum el justifiquen prioritàriament per l'absència de treballs disponibles en llengua anglesa sobre aspectes de planificació lingüística adreçats a la llengua

catalana. És una mancança certa i que invita a la reflexió, ja que contrasta amb la publicació força habitual d'estudis sobre la realitat lingüística, sociolingüística, literària i cultural en general dels nostres països. Però més enllà dels àmbits més acadèmics, la manca d'informació que hi havia fins ara sobre qüestions de política lingüística es posava molt sovint en evidència quan la premsa estrangera es feia ressò de les polèmiques públiques que hi ha sovint sobre aquest tema i que habitualment atien alguns grups comunicatius espanyols. En aquests casos, ha estat massa habitual que mitjans estrangers adoptessin la versió donada per aquests mitjans sense contrastar-la amb una informació més sòlida i de qualitat, que és el que aquest llibre ofereix. Serà, per tant, una eina útil per a un periodisme responsable en aquest àmbit, la qual cosa implica, també, que pot ser una eina que contribueixi a defensar políticament en l'àmbit internacional les polítiques de promoció de l'ús del català. Per bé que aquest no és un objectiu explícitament formulat en el llibre, sí que es deixa entreveure, tant a partir del mateix plantejament del volum com del posicionament que els diversos autors manifesten en relació amb els fets que exposen.

Passant a la discussió i les propostes de millora, es poden plantejar, en primer lloc, dues qüestions de caire formal. La que crida més l'atenció és l'absència de la versió catalana en multitud de citacions del capítol 6 que descriu les campanyes de promoció de l'ús del català: per exemple «*Bring the language out/stick your tongue out*». Sembla obvi que aquesta omissió es deu explicar per raons d'espai; però, sigui com sigui, és difícil que un lector estranger —sovint amb una relativa capacitat d'entendre l'original— ho trobi justificat. I fins al lector català que no en recorda l'original li pot crear serioses dificultats per fer-se el càrrec del missatge que es volia transmetre amb aquests eslògans. La segona qüestió es refereix a la forma de citar textos i actuacions legals, que en alguns capítols fa la lectura carregosa. Per bé que les convencions de referenciació se segueixen de manera adequada, el perfil del lector probablement hauria aconsellat de minimitzar aquestes referències i proposar un relat més fluid.

A banda de les qüestions formals, la lectura del llibre transmet dues idees principals i interrelacionades: *a*) que l'estatus social i legal del català —i les corresponents polítiques lingüístiques— en els diversos territoris presenta contrastos evidents, des de llengua d'estat a Andorra a llengua (mal) tolerada a la Catalunya del Nord o a la Franja, passant per les diverses gradacions de les tres comunitats autònomes espanyoles en règim de cooficialitat; *b*) que la implantació de l'ús social de la llengua en els diversos territoris es correspon, a grans trets, amb la voluntat política de promoure-la (és a dir, qui promou el català decididament, aconsegueix que el seu ús progressi). L'objectiu declarat dels editors era aquest i, des d'aquest punt de vista, l'execució del treball és impecable.

Qui escriu aquestes ratlles, en tot cas, es demana si no es podria haver assajat d'anar una mica més enllà. O alternativament, hom es pot plantejar si el llibre, més que no un producte final, podria ser el punt de partida per abordar algunes preguntes i desplegar altres estratègies de futur dins el camp de coneixement mateix. Per exemple, els editors proposen de fer pivotar la valoració de les polítiques lingüístiques en la mesura que aquestes assoleixin una situació de «seguretat lingüística» per part dels parlants de català. Aquest concepte, utilitzat en un sentit lleugerament diferent del pro-

posat per Baldaquí (2011), apareix formulat com l'objectiu legítim d'una política lingüística. S'intueix que, davant d'una audiència internacional, els editors han considerat que termes com *normalitat* o *normalització*, més habituals dins l'àmbit català però carregats de connotacions i ambigüitats, s'havien de substituir per un terme menys connotat i més comprensible, almenys en el text introductor. Amb tot, més enllà dels vectors semàntics propis del lexema *seguretat*, si la proposta té èxit requerirà el mateix esforç de definició (i les connotacions són probablement una simple qüestió de temps). Per tant, la pregunta és: es pot proposar a partir de l'experiència catalana, amb les seves contradiccions i complexitats, un criteri compartit de valoració i avaluació de polítiques lingüístiques? Dit d'una altra manera: més enllà de difondre en anglès les tristors i les alegries dels patidors de llengua, es pot utilitzar el coneixement català per posicionar-se dins el camp d'estudi de la planificació lingüística?

També m'agradaria plantejar si una anàlisi de polítiques públiques com aquesta no hauria d'aspirar a ser més explicativa, això és, que s'arrisqués més a proposar hipòtesis sobre les lògiques de relacions socials i de poder subjacents a les polítiques lingüístiques. Sóc conscient que aquest desig topa amb dos obstacles significatius. Per una banda, la filiació preferent dels estudis de planificació lingüística dins el camp de la ciència política els dóna una tirada a atendre abans qüestions de principis aplicables al dret o a les actuacions administratives que no a les divisions i conflictes d'interessos en el si de les societats. Per l'altra, mantenir-se en el pla tècnic i descriptiu ajuda a projectar una imatge de distància i d'objectivitat, ben necessària en un tema tan polèmic i davant d'una audiència anglòfona. Amb tot, jo crec que els lectors agrairan a Xavier Vila que els expliqui que hi ha dos «equips» amb *agendes lingüístiques* oposades, amb una llarga trajectòria històrica, o a Josep Gifreu que l'Estat espanyol ha treballat prioritàriament per a desarticlar qualsevol espai comunicatiu que no sigui el «nacional». De la mateixa manera, jo crec que la jurisprudència constitucional espanyola, els sectors partidaris de secessionismes lingüístics i la «contraplanificació» del Partit Popular s'inscriuen en una lògica nacionalista espanyola, això és, exigeixen un *relat* que —sorprenentment— no emergeix en aquest llibre amb prou claredat. Treballant en aquesta línia, jo crec que no només es donaria al lector un esquema més coherent i comprensible dels processos explicats, sinó que es podria aprofundir en la reflexió sobre el postnacionalisme i el paper dels estats en un món global. Per exemple, es podria mostrar com el nacionalisme espanyol utilitza el sistema autonòmic, un règim teòricament descentralitzat, precisament per frenar i contenir l'articulació d'espais culturals i polítics alternatius (cosa que ha donat lloc a les «modalitats lingüístiques autonòmiques», un invent genuïnament espanyol).

En conclusió, el llibre editat per Strubell i Boix representa un excel·lent estat de la qüestió i balanç de les polítiques lingüístiques als Països Catalans. Ben segur que constituirà una eina de difusió i de defensa en l'àmbit internacional dels esforços per portar el català a una situació de «seguretat» comparable a la d'altres llengües demogràficament i econòmicament equivalents. Cal esperar, en aquest sentit, que també ajudi a consolidar, a mitjà termini, el treball d'investigadors catalans dins la sociolingüística i la planificació lingüística d'àmbit internacional.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- BALDAQUÍ ESCANDELL, Josep M. (2011). «Relations between formal linguistic insecurity and the perception of linguistic insecurity: a quantitative study in an educational environment at the Valencian Community (Spain)». *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, núm. 32 (4), p. 325-342.

Joan PUJOLAR
Universitat Oberta de Catalunya